

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ
ФАКУЛЬТЕТ «ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО»
КАФЕДРА ЖИВОПІСУ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор

з науково-педагогічної роботи

Марина ТОКА

РОБОЧА ПРОГРАМА

НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ

ДИСЦИПЛІН ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА»

ОПП «Графіка», «Станковий живопис», «Монументальне мистецтво та сакральний живопис», «Станкова і монументальна скульптура», «Реставрація та експертиза творів мистецтва»

Факультет «Образотворче мистецтво»

першого рівня вищої освіти

Галузь знань 02 Культура і мистецтво

Спеціальність 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»

Харків – 2025

Робоча програма навчальної дисципліни «**Методика викладання дисциплін образотворчого мистецтва**» для здобувачів вищої освіти 3 курсу спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація / укл. Ковальова М.М.
Харків, ХДАДМ, 2025. 12 с.

Розробник:

Кандидат мистецтвознавства, професор **Марія КОВАЛЬОВА**

РОЗГЛЯНУТО:

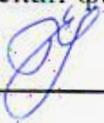
на засіданні кафедри живопису «16» квітня 2025 р.

протокол № 10

Завідувач кафедри живопису **Марія КОВАЛЬОВА**

УЗГОДЖЕНО:

Декан факультету «Образотворче мистецтво»

 Ольга ІВАЩЕНКО

СХВАЛЕНО:

Методичною радою Харківської державної академії дизайну і мистецтв
протокол № 25-03 від «25» квітня 2025р.

АНОТАЦІЯ

до навчальної дисципліни «Методика викладання дисциплін образотворчого мистецтва»

освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр

Курс «Методика викладання дисциплін образотворчого мистецтва» має на меті формування у студентів цілісного та комплексного уявлення щодо специфіки методики викладання; ознайомлення із сучасними прийомами та техніками викладацької діяльності.

Дисципліна викладається у *шостому семестрі*.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 навчальних годин, в тому числі 45 годин — аудиторні лекційні та практичні заняття (16 лекційних + 29 практичних + 2 модульних контрольних робіт, 45 години — самостійні). Всього курс має 2 модулі та 7 тем — 3 кредити ECTS.

ABSTRACT

to the educational discipline "Methodology of teaching fine arts disciplines "

educational and qualification level: bachelor's degree

The course "Methodology of teaching fine arts disciplines " aims to form students a holistic and comprehensive understanding of the specifics of teaching methodology; familiarization with modern methods and techniques of teaching activity.

The discipline is studied by students *in the sixth semester*.

45 study hours are provided for the study of the academic discipline. 90 hours — classroom lectures and practical classes (16 lectures + 29 practical + 2 modular courses, 45 hours — independent). In total, the course consists of 2 modules and 7 topics — a total of 3 ECTS credits.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів відповідних ECTS – 3	Галузь знань 02 «Культура в мистецтво»	Обов'язкова	
	Спеціальність 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація		
Модулів – 2	Освітньо-професійна програма: Для усіх ОПП	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		3	3
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 8 / 9	Перший (бакалаврський) рівень освіти	Лекції	
		30	12
		Практичні, семінарські	
		15	-
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		45	78
		Індивідуальні завдання (годин)	
		-	-
Вид контролю:			
Залік			

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни – формування у студентів цілісного та комплексного уявлення щодо специфіки методики викладання; ознайомлення із сучасними прийомами та техніками викладацької діяльності.

Завданнями навчальної дисципліни є:

- 1) вивчення методичних особливостей викладання фахових дисциплін;
- 2) засвоєння дидактичних прийомів навчальної роботи із дитячими аудиторіями;
- 3) формування навичок викладання, що спрямовані на художньо-мистецький розвиток учнів та їхнє естетичне виховання;
- 4) здобуття базового рівня викладацької майстерності фахівця у межах роботи із змістом фахових дисциплін.

Загальні компетентності

- ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК 5. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК 7. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК 8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 9. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК 10. Навички міжособистісної взаємодії.
- ЗК 11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
- ЗК 12. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

Спеціалізовані (фахові) компетентності:

Компетентності та програмні результати навчання, для формування яких використовується ця навчальна дисципліна, відповідають освітньо-професійній програмі.

Дисципліна забезпечує спеціалізовані (фахові) компетентності:

- СК 1. Здатність розуміти базові теоретичні та практичні закономірності створення цілісного продукту предметно-просторового та візуального середовища.
- СК 2. Здатність володіти основними класичними і сучасними категоріями та концепціями мистецтвознавчої науки.
- СК 3. Здатність формулювати цілі особистісного і професійного розвитку та умови їх досягнення, враховуючи тенденції розвитку галузі професійної діяльності, етапів професійного зростання та індивідуально-особистісних особливостей.
- СК 4. Здатність оволодівати різними техніками та технологіями роботи у відповідних матеріалах за спеціалізаціями.
- СК 6. Здатність інтерпретувати смисли та засоби їх втілення мистецькому творі.
- СК 9. Здатність використовувати професійні знання у практичній мистецтвознавчій діяльності.
- СК 13. Здатність викладати фахові дисципліни у дитячих спеціалізованих художніх та мистецьких закладах освіти.

Вимоги до знань, умінь та навичок

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

знати:

- мету та функції педагогічної діяльності фахівця;
- принципи дидактики, техніки та технології навчання;
- основні прийоми викладання.

вміти:

- орієнтуватися в сучасному методичному інструментарії;
- організовувати загальну формально-логічну побудову предмету та його окремі складові;
- будувати структуру уроку;

мати навички:

- підготовки необхідного методичного забезпечення занять;
- проведення окремих елементів аудиторної роботи.

Міждисциплінарні зв'язки

Дисципліна «Методика викладання дисциплін образотворчого мистецтва» є нормативною, відноситься до циклу спеціальних дисциплін та входить в структуру системи знань, що потрібні для формування фахових компетентностей здобувача.

Програмні результати навчання, які набуває здобувач:

ПРН 2. Виявляти сучасні знання і розуміння предметної галузі та сфери професійної діяльності, застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях.

ПРН 3. Формувати різні типи документів професійного спрямування згідно з вимогами культури усного і писемного мовлення.

ПРН 4. Орієнтуватися в розмаїтті сучасних програмних та апаратних засобів, використовувати знання і навички роботи з фаховим комп'ютерним забезпеченням (за спеціалізаціями).

ПРН 5. Аналізувати та обробляти інформацію з різних джерел.

ПРН 6. Застосовувати знання з композиції, розробляти формальні площинні, об'ємні та просторові композиційні рішення і виконувати їх у відповідних техніках та матеріалах.

ПРН 9. Застосовувати знання з історії мистецтв у професійній діяльності, впроваджувати український та зарубіжний мистецький досвід.

ПРН 12. Враховувати психологічні особливості у процесі навчання, спілкування та професійної діяльності.

ПРН 15. Володіти фаховою термінологією, теорією і методикою образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації мистецьких творів.

ПРН 16. Розуміти вагому роль українських етномистецьких традицій у стильових рішеннях творів образотворчого, декоративного та сучасного візуального мистецтва.

ПРН 17. Популяризувати надбання національної та всесвітньої культурної спадщини, а також сприяти проявам патріотизму, національного самоусвідомлення та етнокультурної самоідентифікації.

ПРН 18. Формувати екологічну свідомість і культуру особистості, застосовувати екологічні принципи в житті та професійній діяльності.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 1

№.№ теми	Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
		денна та вечірня форми			
		Усього	у тому числі		
Лекцій	Практик		Самост. робота		
1	2	3	4	5	6
	<i>Модуль 1. Методика викладання як вид діяльності.</i>				
1	Тема 1.1 Методика, методи, техніки, технології навчання, цілі викладання.		3	2	6
2	Тема 1.2. Організація навчального процесу. Календарно-тематичний план та особливості його побудови.		4	2	6
3	Тема 1.3. Методика підготовки та проведення інформативних видів навчальної роботи. Урок як дидактична складова. Типологія уроку.		5	3	7
	<i>Модуль 2. Методика викладання у системі дидактичних та виховних практик.</i>				
1	Тема 2.1. Методика підготовки та проведення оцінювання знань. Типологія контролю знань, умінь та навичок.		4	2	6
2	Тема 2.2. Методика організації самостійної роботи.		5	2	7
3	Тема 2.3. Методи та техніки естетичного виховання.		4	2	6
4	Тема 2.4. Дидактична система розвитку художньо-творчого потенціалу учня.		5	2	7
	УСЬОГО	90	30	15	45

4. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Таблиця 2

Теми практичних занять	Кількість годин
<i>Модуль 1. Методика викладання як вид діяльності.</i>	
Тема 1.1 Розробка авторського заняття з образотворчого мистецтва для дітей раннього віку (2–4 роки) (сенсорний розвиток, дрібна моторика, перші спроби роботи з матеріалами; методика «вільного малювання», ігрові форми, безпечні матеріали.)	2
Тема 1.2. Розробка авторського заняття з образотворчого мистецтва для дітей старшого дошкільного віку (5–6 років) (формування уявлення про колір, форму, композицію; розвиток сюжетного малювання, казково-ігрові сюжети, методика поетапного навчання, інтеграція з мовленнєвим розвитком.)	2
Тема 1.3. Розробка авторського заняття з образотворчого мистецтва для дітей молодшого шкільного віку (7–9 років)	3

(освоєння базових технік (акварель, гуаш, олівець), поняття перспективи та пропорцій у спрощеній формі, розвиток спостережливості)	
<i>Модуль 2. Методика викладання у системі дидактичних та виховних практик.</i>	
Тема 2.1. Розробка авторського заняття з образотворчого мистецтва для дітей середнього шкільного віку (9–12 років) (формування композиційних навичок, робота з кольоровими гармоніями, введення елементів стилізації, методика проектної діяльності, аналіз творів мистецтва як частина заняття)	2
Тема 2.2. Розробка авторського заняття з образотворчого мистецтва для підлітків молодшого підліткового віку (13–16 років) (розвиток індивідуального стилю, експерименти з техніками, теми самовираження та соціальної реальності, методика критичного аналізу власних робіт, мотивація до творчості)	2
Тема 2.3. Розробка авторського заняття з обраної спеціалізації (графіка / скульптура / живопис / реставрація) для молодшої вікової групи Мета: специфіка техніки/матеріалів, методичні прийоми викладання саме цієї дисципліни, адаптація до віку, повний план заняття з етапами)	2
Тема 2.4. Розробка авторського заняття з обраної спеціалізації (графіка / скульптура / живопис / реставрація) для старшої вікової групи. Мета: показати вміння адаптувати методику викладання різних напрямів образотворчого мистецтва до вікових особливостей дітей	2
УСЬОГО:	15

5. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Програмою не передбачається проведення лабораторних занять.

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

Завданнями самостійної роботи є опрацювання лекційного матеріалу, виконання практичних завдань і підготовка відповідей на питання для самоконтролю з використанням базових термінів.

Метою самостійної роботи є опанування студентами знань із навчальних модулів та використання їх у практичній діяльності. Самостійна робота виконується з використанням додаткових матеріалів із відповідних літературних джерел.

Таблиця 3

Теми для самостійного вивчення	Кількість годин
<i>Модуль 1. Методика викладання як вид діяльності.</i>	
Тема 1.1 Загальнопедагогічні підходи до методичного репертуару вчителя: принципи та критерії навчання	6

Тема 1.2. Організація навчального процесу як система	6
Тема 1.3. Інформативні видів навчальної роботи у школі	7
<i>Модуль 2. Методика викладання у системі дидактичних та виховних практик.</i>	
Тема 2.1. Альтернативні методика оцінювання: вивчення вітчизняної та зарубіжної практики	6
Тема 2.2. Теорія розвитку як універсальна у сучасній дидактичній системі	7
Тема 2.3. Історія естетичного виховання: чому практики вивчення художньої культури є такими різноманітними?	6
Тема 2.4. Навчальний «універсум»: як працює методологія дидактики, виховання та розвитку?	7
УСЬОГО:	45

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Програма передбачає виконання індивідуальної контрольної роботи. Індивідуальна контрольна робота є самостійною (підсумковою для кожного модуля) і практичною роботою студента.

Мета контрольної роботи – виявлення знань студента з певної теми, його вміння аналізувати, узагальнювати підібраний науковий, художній і методичний матеріал, правильно конспектувати його та робити висновки.

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Основна форма вивчення курсу — засвоєння лекційного матеріалу, самостійне повторення та поглиблення теоретичних знань, вивчення візуального матеріалу.

Метод повідомлення нових знань – викладення теоретичного курсу у вигляді лекцій та перевірка засвоєння знань, написання доповідей.

Мета запропонованих завдань – формування у студентів вмінь та навичок аналізу творів сучасного мистецтва.

На час ведення дистанційного (змішаного) навчання академічні форми роботи проводяться в форматі онлайн.

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Програмою передбачено рубіжні етапи контролю у формі поточних перевірок процесу самостійної роботи.

Підсумковий контроль засвоєння знань здійснюється у формі заліку.

10. РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Таблиця 4

Змістовий модуль	№ теми, завдання	Форма звітності	Максимальна кількість рейтингових балів
1	2	3	4
1 семестр			
1	заняття 1	Поточний контроль	0–5
	заняття 2	Поточний контроль	0–5
	заняття 3	Поточний контроль	0–5
	заняття 4	Поточний контроль	0–5

	заняття 5	Поточний контроль	0–5
	заняття 6	Поточний контроль	0–5
	заняття 7	Поточний контроль	0–5
	заняття 8	Поточний контроль	0–5
	заняття 9	Поточний контроль	0–5
	заняття 10	Поточний контроль	0–5
	заняття 11	Поточний контроль	0–5
	заняття 12	Поточний контроль	0–5
	заняття 13	Поточний контроль	0–5
	заняття 14	Поточний контроль	0–5
	заняття 15	Поточний контроль	0–5
		Підсумковий контроль	0-20
	Контрольна робота 1, 2		2,5+2,5
Загальна кількість балів за семестр	Залік		0–100

Таблиця 5

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності за шкалою ХДАДМ	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для заліку
90–100	A	Відмінно
82–89	B	Добре
75–81	C	
64–74	D	Задовільно
60–63	E	
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ, УМІНЬ ТА НАВИЧОК СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ

90–100 балів («відмінно» за національною шкалою, A — за шкалою ECTS) може отримати студент, який в повному обсязі опанував матеріал теоретичного курсу. Студент повинен вільно володіти термінологією. Логічно й грамотно виконувати теоретичні завдання, вміти знаходити головне в навчальному матеріалі, швидко орієнтуватися в аудиторному оточенні. Практичні завдання та модульна контрольна робота повинні бути охайними, без грубих помилок (можливе допущення однієї неточності в кожному завданні).

82–89 балів («добре» за національною шкалою, B — за шкалою ECTS) отримує студент, який вільно володіти термінологією, технічно грамотно виконувати практичні завдання. Робота повинна бути виконана охайно, проте можлива наявність 1–2

помилки, які суттєво не впливають на виконання завдання загалом.

75–81 балів («добре» за національною шкалою, C — за шкалою ECTS) отримує студент, який в цілому добре опанував матеріал теоретичного курсу, вчасно та якісно справився з більшістю поставлених завдань, достатньо творчо підійшов до виконання цих завдань, але при цьому виконана робота мала значні недоліки.

64–74 балів («задовільно» за національною шкалою, D — за шкалою ECTS) отримує студент, який не в повному обсязі опанував матеріал теоретичного курсу, справився з переважною більшістю поставлених завдань або виконав усі завдання на недостатньо професійному рівні, при цьому виконана робота мала значні недоліки (недостатньо розкрита обрана тема, відсутність творчого підходу тощо).

60–63 балів («задовільно» за національною шкалою, E — за шкалою ECTS) отримує здобувач, який в недостатньому обсязі опанував матеріал теоретичного курсу, справився з основними з поставлених завдань, але при цьому виконана робота має багато значних недоліків (недостатньо розкрита обрана тема, невчасна подача виконаної роботи тощо).

35–59 балів («незадовільно» за національною шкалою, FX — за шкалою ECTS) отримує студент, який не впорався із головними задачами дисципліни, тобто не опанував більшість тем теоретичного курсу, пропускав заняття без поважних причин, допустив значну кількість суттєвих помилок при виконанні завдань. Про відсутність належних знань свідчать незадовільні підсумки поточного перегляду. У цьому випадку для одержання оцінки потрібна значна додаткова робота по виконанню усіх завдань дисципліни відповідно програми курсу і повторна прездача.

1–34 балів («незадовільно» за національною шкалою, F — за шкалою ECTS) отримує студент, який не володіє знаннями з усіх модулів дисципліни, не виконав програми курсу і, відповідно, не впорався з поточними перевітками та не склав залік. В цьому випадку передбачений обов'язковий повторний курс навчання.

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Агеєнко, Т. (2020). Змішане навчання: проблеми та їх вирішення в процесі викладання образотворчого мистецтва з методикою. Збірник наукових праць ЛОГОС, 60-61.
2. Блудов, А. В. (2019). Формування сучасної методики викладання живопису в творчих ВНЗ (на прикладі Баухауза). *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*, (53), 4-12.
3. Борисенко, Н. С. (2018). Методика викладання дисциплін художньо-естетичного циклу: Методичні рекомендації з навчальної дисципліни. Житомир, 2018. 32 с.
4. Вашкевич, М. (2019). Підготовка майбутніх вчителів початкової школи до впровадження нестандартних технік зображення на уроках образотворчого мистецтва. *Молодь і ринок*, (9), 167-172.
5. Виноградова, А. (2018). Методи викладання пейзажної тематики на уроках образотворчого мистецтва. *Магістерський науковий вісник.—Випуск № 30.—2018.—206 с.*, 98-99
6. Гордаш, А. (2018). Шлях до вершин художньої майстерності майбутнього вчителя образотворчого мистецтва. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*, (18), 156-166.

7. Гулей, О. В., & Харченко, А. І. (2018). До питання про естетичне виховання школярів на уроках образотворчого мистецтва. «Теорія та методика навчання суспільних дисциплін»: науково-педагогічний журнал, №1(6), СумДПУ ім.А.С.Макаренка, 146-149.
8. Іонова, О. (2020). Питання естетичного виховання особистості у вальдорфській школі. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 2(28), 120-125.
9. Лесняк, Н. В. (2017). Компетентнісний підхід у викладанні образотворчого мистецтва. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти, (15), 28-32.
10. Лопухова, С. (2018). Викладання рисунку майбутнім дизайнерам в сучасних умовах. *Мистецтвознавчі записки*, (33), 145-150.
11. Михайличенко, О. (2019). Методика навчання образотворчого мистецтва: історія становлення. *Мистецька освіта: зміст, технології, менеджмент*, (14), 16-28.
12. Падалка, Г. (2017). Педагогіка мистецтва: домінантні аспекти розвитку. *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]*. Сер.: Педагогічні науки, (152), 31-37.
13. Плотницька, О. В. (2019). художньо-естетичного циклу: Навчальний посібник / О. В. Плотницька. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2019. – 156 с.
14. Семко, М. І. (2018). Інтегрований підхід до викладання предметів художньо-естетичного циклу. *Young*, 57(5.2).
15. Слижук, О. Сучасний підліток і художній твір: комунікація крізь призму медіа. *Збірник статей Восьмої міжнародної науково-методичної конференції «Критичне мислення в епоху токсичного контенту»*. Київ: Центр Вільної Преси, Академія української преси, 2020.– 494 с., С.149.
16. Толочко, Л. М., & Толочко, Р. М. (2017). Теоретичні засади художньо-естетичного виховання сучасних школярів. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах, (54), 335-339.
17. Торчевська, Н. (2019). Формування художнього смаку студентів мистецьких спеціальностей у процесі вивчення курсу «Історія мистецтв». *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*, 2(16), 122-130.
18. Чен, Н. В. (2017). Орієнтовний календарний план уроків мистецтва у 9-му класі (I семестр). *Мистецтво та освіта*, (3), 58-59.
19. Черкасов, В. Ф. (2018). Організаційно-педагогічні умови розвитку художньо-естетичного смаку майбутніх фахівців образотворчого мистецтва. *Наукові записки [Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]*. Сер.: Педагогічні науки, (161), 44-48.
20. Яцишин, Р. М. (2017). Соціально-педагогічні аспекти художньо-естетичного виховання школярів. *Bulletin of the Cherkasy Bohdan Khmelnytsky National University. Series" Pedagogical Sciences"*, (6).

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Волковський М. Колір в живописі. Київ: Видавництво В. Шевчук, 2016. 360 с.

2. Марчак В. Про малярство: навчальний посібник. Львів : ФОП Стебляк О.М., 2018. 264 с.
3. Пасічний А.М. Образотворче мистецтво: Словник-довідник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2003. 216 с.
4. Прищенко С. В. Кольорознавство: навчальний посібник / за ред. проф. Є. А. Антоновича. Київ : Альтерпрес, 2010. 354 с.
5. Прокопович Т. А. Основи кольорознавства : навчальний посібник. Луцьк: Волинський національний університет ім. Лесі Українки, 2022. 124 с.
6. Прокопович Т. А., Каленюк О. М., Вахрамєєва Г. І. Основи кольорознавства та декоративно-прикладного мистецтва: навч. посіб. Луцьк: Поліграфічний центр «Друк Формат», ФПО Покора І. О., 2019. 91 с.